

120. Erdőtelek határa (Heves megye) Ő, B, Sza, N, Kú, I

Az Erdőtelek község szennyvízgyűjtő csatorna építése és szennyvíztisztító telep kivitelezése munkálatok kapcsán, 2014. június 26. és augusztus 29. között végeztük az alábbi lelőhelyek kutatását.

Nyolc-öles (KÖH 86959): A község belterületétől DK-i irányban, a Nyolc-öles nevű határrész É-i felében, a tervezett szennyvíztisztító telephez vezető út nyomvonalában, a Hanyi-ér jobb partján, de attól kicsit távolabb, az ártérből kiemelkedő homokdombon kerültek elő régészeti leletek és jelenségek. A terület Ny felé tovább emelkedik, a talaj homokos. A terület intenzíven művelt, az út nyomvonalát jelző korábbi földút mellett gabona- és kukoricatábla van. Az előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódóan, 2009-ben végzett terepbejárást a területen Reményi László régész (Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársa), aki szórvány újkori és szarmata cserepeket talált a felszínen.

A projekthez kapcsolódóan végzett földmunka során, június 26-án végeztünk régészeti megfigyelést a területen. Az U1 és U2 jelű, 0314 hrsz.-ú, a szennyvíztisztító telephez vezető bekötő út nyomvonalában több régészeti korú jelenséget figyeltünk meg. A kiszórt földben szarmata kori cserepeket gyűjtöttünk. A közműárkokban a megfigyelés nehézkes volt, a kb. 70 cm széles árok mélysége 120–130 cm. Az árkok a létesítendő út nyomvonalába esnek. Az érintett területtől K-re frissen learatott gabona tábla volt, a többi szomszédos területen még nem történt meg az aratás. A lelőhely kiterjedését a növényzet miatt nem tudtuk pontosan meghatározni, a lelőhely nagyságát a földmunkák során jelentkező objektumok előkerülése alapján határoztuk meg.

Az U1 jelű útszakasz 0+100 métere körül egy kis szakaszon géppel elszedték a humuszt július 2-án. Az altalaj szintjén további négy régészeti jelenség került elő, az egyik felületéről római kori kerámiatöredéket és állatsontot gyűjtöttünk össze. Belebontottunk a humuszosláskor előkerült jelenségekbe, július 7–8-án. Egyértelműen bebizonyosodott, hogy egy szarmata település nyomait találtuk meg. Géppel leszedték a humuszt július 14-én, az U1 és U2 utak régészetileg érintett területén. A felület tisztítása után felmértük és lerajzoltuk az előkerült 19 jelenség foltjait, valamint egy drón segítségével légi felvételeket készítettünk a területről.

A régészeti lelőhely objektumait augusztus 18–29. között, minősített szakfelügyelet keretében tártuk fel. Az érintett területen alig 2 m szélességben kutathattunk, így a jelenségeket csak részben sikerült feltárni. Gödrök, méhkas alakú tároló vermek, és különböző árokszakaszok kerültek elő. Leletanyag csak a gödrökből került elő, szürke és világosbarna, korongolt edények töredékei, kavicsal és kerámiazúzávalakkal soványított fazék, fedő és egyéb kerámiatöredékek, valamint *Terra sigillata* másolat töredéke került elő.

Szennyvíztelep (KÖH 97961): A község belterületétől DK-i irányban, a Hanyi-ér jobb partján (hrsz. 0311/9, 18) egy valószínűleg a vízfolyás természetesen meghagyott kanyarulatában található. A térszín Ny felé emelkedik, a talaj homokos, a vizsgált részen parlag van. A környezetéből alig kiemelkedő hátat figyeltünk meg, amit a vízfolyás körülölel. A dombhát tengerszint feletti magassága 104–105 m. A felszíni megfigyelés nehézkes volt a területet borító parlagfű miatt. A leendő szennyvíztelep területén folytatott felszíni terepbejárást során sikerült lokalizálni a telep határát is: az É-i és K-i oldalon a kerámiatöredékek egészen a vízfolyás partjáig, Ny felé egy alig láthatóan mélyebb területig terjedtek.

A kijelölt részen, nagyjából a vízfolyásra merőlegesen 3 kutatóárkot húztunk géppel, kb. 1,60–1,80 cm szélességben. Az árkokban 4 jelenséget regisztráltunk. A középső részen egy kisebb, vörösré égett kerek foltot (talán egy kemence) figyeltünk meg. Mellette előkerült egy téglalap alakú, humuszos folt, melynek K-i végében vörösré égett rész van. Ezen kívül a terület Ny-i felében húzott kutatóárkokban két kisebb humuszos folt jelentkezett. A jelenségek felszínéről, illetve a felszíni gyűjtésből jellegtelen apró kavicsal soványított, rosszul égetett kerámia, valamint egy többsoros vonalköteggel díszített töredék került elő.

A felület teljes humuszoslására július 15–17. között került sor, több mint 40 jelenséget figyeltünk meg egy 60×40 m-es területen. A jelenségek a kijelölt rész DK-i és DNy-i sarkában, valamint a középső területen sűrűsödnek. A korábban előkerült kemencék mellett árok, gödrök, valamint feltételezhetően a nagyobb szögletes foltok építmény helyét jelzik. Sok összefüggés nélküli cölöplyukat is regisztráltunk, ezek egy része állati bolygatás is lehet. A humusz vastagsága 30–40 cm.

A régészeti lelőhely objektumait július 22. és augusztus 7. között minősített szakfelügyelet keretében tártuk fel. Összesen 47 jelenséget kutattunk meg, de csak alig negyedéből került elő értékelhető leletanyag. Néhány gödörből őskori, egyből biztosan a kora bronzkor időszakára tehető leletanyag került elő. A népvándorláskorból előkerült egy ágasfás-szelemes szerkezetű, valószínűleg kövel kirakott tűzhelyű, ÉNy–DK-i irányú ház, egy kút, egy tüzelőhely és néhány gödör. A terület ÉK-i sarkában valószínűleg kora újkori–újkori árok, illetve vályogvető gödrök voltak. A többi jelenségből nem volt értékelhető leletanyag.

FARKAS CSILLA

121. Esztergom, Szentkirály I. (MRT 5. k. 8/20. lh. KÖH 2108)

(Komárom-Esztergom megye) Ró, Á, Kö, Tő

A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2014 szeptemberében próbafeltárást végzett a régészeti lelőhelyen, az Esztergom és Párkány (Štúrovo) között megépítendő teherkomp-átkelőhely tervezett területén. A lelőhely Esztergom határától mintegy 1,6 km-re DNy-ra, a Duna parton (a Nyárosi- (Nyáros, Nyárosd) sziget és a Primás- vagy Felső-sziget között), a Szentkirályi-Duna-dűlő ÉK-i részén, a Duna, valamint a Papere és a Szentteleki-patak által határolt, alacsony homokdombokkal tagolt területen helyezkedik el. A beruházás a lelőhely DNy-i részén valósult meg, a 11-es sz. főúttól a dorogi bánya egykori dunai szénrakodójához vezető bekötőút vonalán.

A bekötőút mentén, annak két oldalán 1959-ben és 1966-ban Bálint Alajos végzett régészeti feltárást. Ennek során az Árpád-kori település objektumai – földbe mélyített házak, szeméttöredékek, kemencék, árkok – kerültek elő, az objektumok 12. századi pénzekkel keltezettek. Az 1959-es szelvényekben egy kétszattú, felmenő falú házat is feltártak, omladékában II. Géza (1141–1161) ezüstpénzével. Az Árpád-kori objektumok fölött 1959-ben 21 török kori sírt is feltártak.

1988-ban, a szénrakodóhoz vezető út ÉK-i oldalán, a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszerhez tartozó mederőr telepet terveztek gátórházzal és melléképülettel (rozmári mederőrtelep). A területen Lázár Sarolta és Biczó Piroska végzett megelőző feltárást. Ennek során az Árpád-kori település további objektumai (gödrök, tűzhelyek, árkok) kerültek elő, 39 újabb török kori temetkezéssel együtt.